

Operāciju māsu netehnisko prasmju izvērtējums

Anna Ribakova, Inga Millere, Liāna Deklava

Rīgas Stradiņa universitāte, Māszinību akadēmiskā skola, Latvija

Ievads. Operāciju māsu netehnisko prasmju nozīme komandas darbā operāciju zālē pieaug, ko apliecina veikto pētījumu skaits pēdējos 10 gados. Netehniskās prasmes ietver sadarbību starp komandas locekļiem (komunikācija, komandas darbs un līderība), domāšanas prasmes, proti, spēju pazīt informāciju, saprast situāciju un pieņemt lēmumus [Mitchel, Flinn, 2008]. Dažas netehnisko prasmju kategorijas, piemēram, uzdevumu pārvaldība, ietver gan kognitīvos, gan sociālos elementus. Retrospektīvie pētījumi pierāda, ka kļūdas operāciju zālē bieži rodas nepietiekamu netehnisko prasmju dēļ. PVO dati liecina, ka industriāli attīstītās valstīs sarežģījumi notiek 3–22% gadījumu no stacionārā veiktajām ķirurģiskām procedūrām un mirstība ir 0,4–0,8%. Gandrīz puse no visiem gadījumiem tiek uzskatīti par novēršamiem [WHO, 2009], kas var tikt realizēti, noskaidrojot un izvērtējot operāciju māsu un ķirurga netehnisko prasmju uztveri un novērtēšanu. Operāciju māsu un ķirurga netehniskās prasmes var tikt uzlabotas, izmantojot nozarei specifisku uzvedības novērtēšanas sistēmu, kas tiek izmantota, lai identificētu, novērotu un “trenētu” nepieciešamo netehnisko uzvedību.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Noteikt, vai ir statistiski nozīmīgas atšķirības starp operāciju māsu netehnisko prasmju pašnovērtējumu, to realizāciju un ķiruru gaidām.

Pētījuma respondenti ir 15 ķirurgi un 15 operāciju māsu, kas strādā kopā operāciju blokā. Izvirzītā mērķa sasniegšanai tika izmantoti vairāki instrumenti: Aberdīnes Universitātes zinātnieku izstrādātais “Operāciju māsu intraoperatīvā darba organizācijas prasmju saraksts” *SPLINTS*, kas būtībā ir novērošanas protokols un satur 3 pamatkategorijas – situācijas izpratni, komunikācijas un komandas darba prasmi un uzdevumu pārvaldību. Katru pamatkategoriju raksturo tai atbilstoši 3 elementi. Prasmju saraksts iekļauj arī labās un sliktās prakses piemērus un novērtēšanas kritērijus, kas ļauj veikt prasmju novērtēšanu.

Tika izmantotas arī anketas intervijām abām respondentu grupām, kuras tika izstrādātas uz *SPLINTS* novērošanas protokola pamata, jautājumi ir analogiski abām izlases grupām.

Rezultāti. Sagaidāmie rezultāti varētu liecināt par to, ka māsu novērtēs savas prasmes paredzēt darba situāciju, apmainīties ar informāciju un saskaņot savas darbības ar citiem kā pietiekamas, bet tām pietrūkst informācijas no komandas locekļiem. Ārstu gaidas situācijas izpratnē ir saistītas ar māsu spējām apmainīties ar informāciju, saskaņot savas darbības ar komandu un nav saistītas ar māsu spējām paredzēt situāciju ķiruru dominējošās lomas dēļ. Praksē māsu bieži parāda labas spējas paredzēt situāciju un izprast ķirurga neverbālo informāciju. Māsām ir raksturīga mazāka apmierinātība ar komandas darbu, spējām nodrošināt un uzturēt nepieciešamos darba standartus un savām spējām tolerēt spriedzi. Izlēmīga māsu rīcība negūst augstu pašvērtējumu, savukārt ķiruru gaidas nav saistītas ar šo māsu rīcību. Operāciju māsu spējas pazīt darbam nepieciešamo informāciju ir ierobežotas, bet ķiruru gaidas ir saistītas ar šīs prasmes pilnvērtīgu izmantošanu. Māsu kā būtiskākās izvirza darba plānošanas prasmes, atzīmējot ierobežotas iespējas to realizācijai, savukārt ķirurgi sagaida, lai veiktās darbības pirmsoperācijas etapā nodrošinātu nepārtrauktu operācijas norisi.

Secinājumi. Pastāv iespēja statistiski nozīmīgām atšķirībām starp operāciju māsu netehnisko prasmju novērtējumu, realizāciju un ķiruru gaidām, kuras parādās gan darba situācijas izpratnē, gan komunikācijas un komandas darba aspektos un uzdevumu pārvaldīšanā. Ķiruru gaidas varētu liecināt par to, ka tās ir saistītas ar māsu spējām apmainīties ar informāciju, saskaņot savas darbības ar komandu, plānot savu darbu, nosakot prioritātes. Nozīmīgas nesaskaņas starp operāciju māsām un ārstiem, novērtējot operāciju māsu netehniskās prasmes, var norādīt uz tālākas kopējās apmācības programmas izveidošanas nepieciešamību.